

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

DWoiP-V-071-25/15
BM-I-071-297/15
UNP150825-00404

Warszawa, dnia 26.08. 2015 r.

Sekretariat Wicemarszałka Senatu RP
Jana Wyrowińskiego
Wpłynęło dn. 27.08.2015 r.
Nr J. 454
Podpis [signature]

dot. BPS/043-79-3415/15

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 28.08.15
nr. 53/15 podpis [signature]

Pan

Jan WYROWIŃSKI

Wicemarszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Wicemarszałku!

W nawiązaniu do złożonego przez Pana Senatora Czesława Ryszkę, w czasie 79. posiedzenia Senatu RP z dnia 24 lipca 2015 r. oświadczenia dotyczącego sprawy Pana Piotra S, prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Chrzanowie oraz sprawy egzekucyjnej prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Chrzanowie - Marcina Musiała, uprzejmie informuję, co następuje.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 790), dalej u.k.s.e., Minister Sprawiedliwości sprawuje nadzór zwierzchni nad działalnością komorników, w ramach którego nie może wkraczać w działania podlegające nadzorowi sądu. Przedmiotem nadzoru nad działalnością komorników sądowych, sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości, a także przez prezesów sądów rejonowych i okręgowych, jest szybkość i sprawność postępowania egzekucyjnego oraz kultura urzędowania. Podejmowane w tym zakresie działania nadzorcze polegają w szczególności na badaniu, czy nie zachodzi nieuzasadniona przewlekłość w podejmowaniu czynności przez komornika.

Poza zakresem tego nadzoru pozostaje zasadność i poprawność podejmowanych przez komornika czynności opartych na przepisach ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.), dalej k.p.c. Ta merytoryczna

sfera działalności komorników sądowych podlega wyłącznie nadzorowi sprawowanemu przez niezależne sądy, poprzez rozpatrywanie przewidzianych w k.p.c. środków zaskarżenia, zwłaszcza skarg na czynności komornika.

Nadzór nad działalnością sądów w zakresie orzekania sprawuje Sąd Najwyższy, w trybie określonym ustawami. Nadzór judykacyjny nad sądami polega na kontroli prawidłowości orzeczeń wydawanych przez sądy niższej instancji przez sądy wyższej instancji, poprzez rozpoznawanie środków zaskarżenia. Z kolei, zewnętrzny i wewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów powszechnych, zgodnie z art. 9a § 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 133), dalej u.s.p., polega na zapewnieniu właściwego toku wewnętrznego urzędowania, bezpośrednio związanego z wykonywaniem przez sądy zadań z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości i ochrony prawnej. Prezesom sądów powierzony został wewnętrzny nadzór administracyjny nad administracyjną działalnością sądów, w ramach którego, w szczególności: badają sprawność postępowania w poszczególnych sprawach, kontrolują działalność sekretariatu wydziału, badają prawidłowość przydzielania spraw sędziom i referendarzom sądowym.

Minister Sprawiedliwości, stosownie do art. 9a § 2 i art. 37f § 1 powołanej ustawy, sprawuje zewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów, który obejmuje analizę i ocenę prawidłowości oraz skuteczności wykonywania przez prezesów sądów wewnętrznego nadzoru administracyjnego. W ramach nadzoru zewnętrznego Minister Sprawiedliwości analizuje informacje roczne o działalności sądów, ustala ogólne kierunki wewnętrznego nadzoru administracyjnego wykonywanego przez prezesów sądów apelacyjnych, kontroluje wykonywanie obowiązków nadzorczych przez prezesów sądów apelacyjnych oraz wydaje stosowne zarządzenia.

Korzystając z przyzanych Ministrowi Sprawiedliwości instrumentów nadzoru zlecono Prezesowi Sądu Okręgowego w Krakowie podjęcie działań nadzorczych zmierzających do zbadania zasadności zarzutów postawionych w oświadczeniu Pana Senatora.

W wyniku podjętych czynności nadzorczych Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie ustalił, iż Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Chrzanowie - Marcin Musiał, zgodnie z wnioskiem egzekucyjnym wierzyciela - Asekuracja Spółki z o.o. w Sopocie z dnia 8 grudnia 2014 r., wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi Piotrowi S . posiadającemu numer PESEL

Podstawą egzekucji był tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Chrzanowie z dnia 30 stycznia 2004 r., sygn. akt _____, zaopatrzony w klauzulę wykonalności nadaną postanowieniem Sądu Rejonowego w Chrzanowie z dnia 31 grudnia 2007 r., sygn. _____.

Komornik sądowy, działając zgodnie art. 805 § 1 i § 11 k.p.c., doręczył dłużnikowi pisma z dnia 11 grudnia 2014 r. tj. zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego (nakaz zapłaty Sądu Rejonowego w Chrzanowie z dnia 30 stycznia 2004 r., sygn. akt _____, postanowienie Sądu Rejonowego w Chrzanowie z dnia 31 grudnia 2007 r. sygn. akt _____) z wymieniem sposobu egzekucji oraz z pouczeniem o możliwości, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, sporządzony odpis tytułu wykonawczego (postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności). Jednocześnie pouczył dłużnika o treści art. 139 § 1 i 5 k.p.c., art. 168 k.p.c., art. 172 k.p.c., art. 820³ § 1 i 2 k.p.c. i art. 825 pkt 2 k.p.c., a także stosownie do orzeczenia stanowiącego tytuł egzekucyjny o treści art. 503 k.p.c. Komornik doręczył dłużnikowi również wezwanie do stawienia się w kancelarii komornika w celu złożenia wyjaśnień oraz zawiadomienie o zajęciu wierzytelności z tytułu nadpłaty podatku. We wszystkich wskazanych pismach komornik zidentyfikował dłużnika podając numer PESEL _____.

Przedmiotowa korespondencja została doręczona na adres zamieszkania dłużnika Z _____, ul. P _____ i odebrana przez Annę S _____ (małżonkę dłużnika) w dniu 17 grudnia 2014 r.

Kolejną przesyłką, zawierającą pisma z dnia 23 grudnia 2014 r., komornik zawiadomił dłużnika o zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika prowadzonego przez ING Bank Śląski S.A., Euro Bank S.A. Przesyłka ta została doręczona dłużnikowi w dniu 29 grudnia 2014 r. W toku dalszego postępowania egzekucyjnego komornik dokonał zajęcia świadczeń emerytalno-rentowych dłużnika. Przedmiotowe zawiadomienie zostało doręczone dłużnikowi w dniu 7 stycznia 2015 r.

Postanowieniem z dnia 23 stycznia 2015 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Chrzanowie - Marcin Musiał uznał się niewłaściwym do dalszego prowadzenia postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi Piotrowi S _____ zamknął sprawę _____ i przekazał ją według właściwości Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w Chrzanowie - Krzysztofowi Dłużniewskiemu.

W świetle powyższych ustaleń, poczynionych przez Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie na podstawie analizy akt egzekucyjnych w działalności Komornika Sądowego - Marcina Musiała nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości.

Wobec tego, iż działania Komornika Sądowego - Marcina Musiała odpowiadają prawu, brak jest podstaw do podejmowania przez Ministra Sprawiedliwości działań nadzorczych w tej sprawie.

Odnosząc się do postępowań sądowych objętych sygn. akt _____ oraz _____, Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie również nie stwierdził nieprawidłowości, które wymagałyby wdrożenia przez Prezesa czynności nadzorczych w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad administracyjną działalnością sądów.

W dniu 30 stycznia 2004 r., w sprawie sygn. akt _____, wydany został tytuł egzekucyjny w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, mocą którego Sąd Rejonowy w Chrzanowie zasądził od pozwanego Piotra S. _____ na rzecz Powszechnej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w K. _____ kwotę 79,38 zł wraz z odsetkami ustawowymi oraz koszty postępowania. Odpis przedmiotowego nakazu doręczony został pozwanemu na adres zamieszkania: Z. _____ ul. P. _____, a odebrany w dniu 6 lutego 2004 r. przez żonę pozwanego - Annę S. _____.

W dniu 9 marca 2004 r. wymieniony tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności został doręczony wierzycielowi tj. Powszechnej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w K. _____

W sprawie sygn. akt _____ wierzyciel - Asekuracja Spółka z o.o. w Sopocie wystąpił z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu - nakazowi zapłaty Sądu Rejonowego w Chrzanowie z dnia 30 stycznia 2004 r., sygn. akt _____ wydanemu przeciwko Piotrowi S. _____. Uwzględniając wniosek, sąd w trybie art. 788 k.p.c. nadał klauzulę wykonalności wskazanemu tytułowi egzekucyjnemu na rzecz Asekuracji Spółki z o.o. w Sopocie, jako następcy prawnemu Powszechnej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w K. _____ zasądając jednocześnie od dłużnika na rzecz wierzyciela kwotę 127 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Przedmiotowe postanowienie zostało zaskarżone przez dłużnika Piotra S. _____ zażaleniem nadanym przesyłką pocztową w dniu 24 grudnia 2014 r.

Dłużnik w zażaleniu zawarł wniosek o zwolnienie go z kosztów sądowych w sprawie oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu. W tych okolicznościach, sąd zgodnie art. 102 ust.

2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1025), dalej u.k.s.c., w zw. z art. 130 § 2 k.p.c. oraz art. 117¹ § 1 w zw. z art. 130 § 2 k.p.c. wezwał dłużnika do złożenia oświadczenia o stanie majątkowym i rodzinnym według załączonego druku w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu wniosku.

Wezwanie to zostało doręczone dłużnikowi w dniu 25 lutego 2015 r. Pomimo upływu określonego terminu, dłużnik nie przedstawił żadanego dokumentu. W tych okolicznościach referendarz sądowy wydał zarządzenie o zwrocie wniosku o zwolnienie z kosztów sądowych i przyznanie pełnomocnika z urzędu. Odpis zarządzenia został doręczony dłużnikowi w dniu 10 kwietnia 2015 r.

Zgodnie z art. 130 §2 k.p.c. zdanie drugie, pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd zarządzeniem z dnia 4 maja 2015 r. zobowiązał dłużnika do uzupełniania braku fiskalnego zażalenia poprzez uiszczenie opłaty sądowej od zażalenia w kwocie 30 zł, w ustawowym terminie 7 dni, pod rygorem odrzucenia zażalenia. Zarządzenie zostało doręczone dłużnikowi w dniu 7 maja 2015 r. Dłużnik pomimo wezwania nie uiszczył żądanej opłaty sądowej i tym samym nie usunął braku zażalenia.

W tej sytuacji Sąd postanowieniem z dnia 3 czerwca 2015 r., na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., odrzucił zażalenie dłużnika Piotra S na postanowienie klauzulowe Sądu Rejonowego w Chrzanowie z dnia 31 grudnia 2007 r., sygn. akt

Przedmiotowe orzeczenie zostało doręczone dłużnikowi w trybie 139 k.p.c. w dniu 21 lipca 2015 r. i uprawomocniło się w dniu 29 lipca 2015 r.

W sprawie cywilnej, oznaczonej sygnaturą akt rozpoznawana była skarga dłużnika Piotra S z dnia 24 grudnia 2014 r. na czynności Komornika Sądowego - Marcina Musiała w sprawie egzekucyjnej. W związku z zawartym w skardze postulatem dłużnika o zwolnienie go od kosztów sądowych, zarządzeniem z dnia 12 stycznia 2015 r. wezwano dłużnika analogicznie jak w sprawie sygn. akt do przedłożenia oświadczenia o stanie majątkowym i rodzinnym według załączonego druku w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu wniosku. W odpowiedzi na to wezwanie, dłużnik w określonym terminie przedstawił żądany dokument. W dniu 18 marca 2014 r. referendarz sądowy wydał postanowienie oddalające wniosek dłużnika o zwolnienie od kosztów sądowych. Odpis przedmiotowego orzeczenia doręczono dłużnikowi w dniu 26 marca 2015 r. Po uprawomocnieniu się orzeczenia, zarządzeniem z dnia 5 maja 2015 r., Sąd zobowiązał dłużnika do uiszczenia opłaty sądowej od skargi na czynności komornika w kwocie 100 zł

w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia skargi na czynności komornika. Zarządzenie zostało doręczone dłużnikowi w dniu 7 maja 2015 r. Pomimo upływu określonego terminu dłużnik nie uiścił żądanej opłaty sądowej, a jedynie przesyłką pocztową nadaną w dniu 13 maja 2015 r. zaskarżył orzeczenie referendarza. Postanowieniem z dnia 29 maja 2015 r. Sąd odrzucił skargę dłużnika jako spóźnioną. Zgodnie bowiem z treścią art. 398 § 1 k.p.c. skargę na postanowienie referendarza sądowego wnosi się w terminie tygodniowym od dnia doręczenia stronie postanowienia.

Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2015 r. sąd - rozpoznając skargę dłużnika na czynności komornika - odrzucił skargę, nie znajdując podstaw do podjęcia czynności w trybie art. 759 § 2 k.p.c. Jednocześnie oddalił wniosek dłużnika o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

Przedmiotowe orzeczenie zostało doręczone dłużnikowi w trybie 139 k.p.c. w dniu 9 lipca 2015 r. i uprawomocniło się w dniu 16 lipca 2015 r.

Reasumując stwierdzić należy, że iż w postępowaniach sądowych w sprawach o sygn. akt _____, oraz _____ nie stwierdzono nieprawidłowości wymagających podjęcia działań nadzorczych mieszczących się w granicach nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów.

Odnosząc się do podniesionych zarzutów należy podkreślić, iż tytuł egzekucyjny w postaci nakazu zapłaty wydanego w sprawie sygn. akt _____ został doręczony pozwanemu Piotrowi S _____, który nie złożył od niego sprzeciwu.

Jak wynika z adnotacji na potwierdzeniu odbioru przez dłużnika korespondencji _____ komornik doręczył dłużnikowi odpis (kopię) postanowienia klauzulowego (w jednej korespondencji zawierającej jednocześnie zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, wezwanie dłużnika do stawienia się w kancelarii komornika, zawiadomienie zajęcia wierzytelności z tytułu nadpłaty podatku).

Zgodnie z art. 805 § 2 k.p.c. na żądanie dłużnika komornik powinien okazać mu tytuł wykonawczy w oryginale, co oznacza, że dłużnik osobiście może zweryfikować istnienie i treść tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę postępowania egzekucyjnego, chociażby poprzez wgląd w akta sprawy egzekucyjnej. Na podstawie art. 9 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z akt.

Podkreślić należy, iż zarówno wniosek egzekucyjny, jak i pisma komornika kierowane do dłużnika Piotra S _____ identyfikują osobę dłużnika poprzez wskazanie numeru _____

PESEL (k. 8, 9, 11,14, 18, 24,31 akt Km 15352/14). Jeżeli chodzi o obowiązek zamieszczania w treści klauzuli wykonalności numeru identyfikacyjnego dłużnika to został on wprowadzony *Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności* (Dz.U. z dnia 18 sierpnia 2014 r.). Zgodnie z treścią § 4 powołanego rozporządzenia, w treści klauzuli wykonalności wskazuje się numer PESEL lub NIP wierzyciela i dłużnika będących osobami fizycznymi, jeżeli są oni obowiązani do jego posiadania lub posiadają go, nie mając takiego obowiązku, lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku - numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP wierzyciela i dłużnika niebędących osobami fizycznymi, którzy nie mają obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli są oni obowiązani do jego posiadania.

Stosownie do treści § 5 rozporządzenia, przepisu § 4 nie stosuje się do klauzul wykonalności nadawanych orzeczeniom sądów lub referendarzy sądowych, które wydano w postępowaniach wszczętych przed dniem 7 lipca 2013 r., oraz ugodom sądowym zawartym w postępowaniach wszczętych przed tym dniem. Stąd obecnie, nie we wszystkich tytułach wykonawczych, stanowiących podstawę wszczęcia postępowania egzekucyjnego przez komornika, zawarte są dane ściśle identyfikujące dłużnika (numery PESEL lub NIP dłużnika będącego osobą fizyczną). Z tych też względów tytuł wykonawczy będący podstawą wszczęcia postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi Piotrowi S wydany przed dniem 7 lipca 2013 r., nie zawiera numeru PESEL dłużnika.

Odnośnie zarzutu dotyczącego zajęcia wierzytelności z tytułu nadpłaty w podatku dochodowym, która objęta jest majątkiem wspólnym, podnieść należy, iż komornik przed dokonaniem zajęcia wierzytelności nie czyni ustaleń w tym zakresie.

Zgodnie z art. 896 § 1 k.p.c. do egzekucji z wierzytelności komornik przystępuje przez jej zajęcie. W celu zajęcia komornik zawiadamia dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia ani rozporządzać zajętej wierzytelnością i ustanowionym dla niej zabezpieczeniem oraz wzywa dłużnika wierzytelności, aby należnego od niego świadczenia nie uiszczal dłużnikowi, lecz złożył je komornikowi lub na rachunek depozytowy Ministra Finansów. Jednocześnie z zajęciem wierzytelności komornik wzywa jej dłużnika, aby w ciągu tygodnia złożył oświadczenie czy i w jakiej wysokości przysługuje dłużnikowi zajęta wierzytelność, czy też odmawia zapłaty i z jakiej przyczyny. Poprzez wezwanie komornik ustala także czy inne osoby roszczą sobie prawa do wierzytelności, czy i w jakim sądzie lub przed jakim organem toczy się lub toczyła się sprawa o zajętej wierzytelności oraz czy i o jakie roszczenie została skierowana do zajętej wierzytelności egzekucja przez innych wierzycieli. Dane

dotyczące samej wierzytelności (w tym również informacja co do osób, którym ona przysługuje) powinny wynikać z informacji przekazanych komornikowi przez dłużnika zajętej wierzytelności, na którym ciąży również obowiązek przekazania środków komornikowi lub na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Podkreślić również należy, iż zarówno z obowiązujących przepisów, jak i istoty postępowania egzekucyjnego, nie sposób wywodzić, aby komornik sądowy przed dokonaniem zajęć miał obowiązek dodatkowego wzywania dłużnika do spełnienia świadczenia. Wszczęcie postępowania egzekucyjnego zmierzającego do wyegzekwowania należności objętej tytułem wykonawczym zawsze poprzedzone jest postępowaniem prowadzącym do wydania tytułu. Osoba zobowiązana do spełnienia świadczenia, zanim stanie się dłużnikiem egzekwowanym, ma możliwość spełnić je dobrowolnie. Taką możliwość miał również Piotr S. [imię], który odpis wydanego przeciwko sobie nakazu zapłaty otrzymał w dniu 6 lutego 2004 r.

Odnosząc się do zarzutów związanych ze sposobem rozpoznania wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych oraz ustanowienia adwokata lub radcy prawnego z urzędu należy podkreślić, iż rozstrzygnięcia w tym zakresie pozostają wyłącznie w gestii niezawisłych sądów. Kontrola judykacyjna sprawowana jest przez sądy wyższych instancji wskutek rozpoznawania środków odwoławczych. Minister Sprawiedliwości, jak również inne organy sprawujące nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów powszechnych nie mogą dokonywać oceny prawidłowości rozstrzygnięć sądu.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami dla skutecznego złożenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu, zainteresowany zobowiązany jest złożyć oświadczenie majątkowe, pod rygorem zwrotu wniosku. Zarządzenie o zwrocie takiego wniosku nie jest zaskarżane. Pouczenie strony postępowania o sposobie i terminie zaskarżenia orzeczenia sądowego, bądź też, że dane orzeczenie sądowe jest niezaskarżalne nie wymaga podpisu, może być sporządzone także odręcznie.

W badanej sprawie wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu został złożony przez dłużnika w sprawie sygn. akt [numer], który z uwagi na niezłożenie, (pomimo wezwania) oświadczenia majątkowego przez dłużnika został zwrócony, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w dniu 16 września 2014 r. Jak wcześniej podniesiono ocena prawidłowości rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie mieści się w kompetencjach Ministra Sprawiedliwości.

Odnosząc się natomiast do pytania dotyczącego ilości przypadków w (okresie od 2010 do 2014 r.), w których sędziowie odmówili zwolnienia od kosztów sądowych i przyczyn

takiej odmowy wskazać należy, iż postępowanie sądowe jest co do zasady odpłatne, a sąd nie podejmuje żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata. Zwolnienie od kosztów sądowych jest zatem odstępstwem od tej zasady, poczynionym w interesie osób słabszych ekonomicznie, umożliwiając im realizację konstytucyjnego prawa do sądu.

Zgodnie z art. 102 u.k.s.e. zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru. Jeżeli oświadczenie nie zostało złożone albo nie zawiera wszystkich wymaganych danych, stosuje się art. 130 k.p.c. (czyli następuje zwrot wniosku). Sąd może odebrać od osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych przyrzeczenie o treści: "Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożone przeze mnie oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania jest prawdziwe i rzetelne". Przed odebraniem przyrzeczenia należy pouczyć osobę ubiegającą się o zwolnienie od kosztów sądowych o treści art. 111. W myśl regulacji zawartych w tym artykule stronę, która uzyskała zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie świadomego podania nieprawdziwych okoliczności, sąd, cofając zwolnienie, skazuje na grzywnę w wysokości do 1.000 złotych. Niezależnie od obowiązku uiszczenia grzywny strona powinna uiścić wszystkie przepisane opłaty i pokryć obciążające ją wydatki. Osobę, która ponownie zgłosiła wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, świadomie podając nieprawdziwe okoliczności o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, sąd, odrzucając wniosek, skazuje na grzywnę w wysokości do 2.000 złotych.

Każdy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych podlega ocenie w realiach konkretnej sprawy. Jego rozstrzygnięcie poprzedzone jest oceną stanu majątkowego osoby wnioskującej o zwolnienie (która wynika ze złożonego oświadczenia) w kontekście możliwości poniesienia przez nią ciężaru pokrycia określonych kosztów. Przyczynę nieuwzględnienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych będzie zatem stanowiło przyjęcie przez sąd, iż strona wnioskująca ma możliwości uiszczenia tych kosztów np. opłaty sądowej od zażalenia w kwocie 30 zł, czy opłaty od skargi na czynności komornika w kwocie 100 zł.

Nie jest możliwe wskazanie danych statystycznych dotyczących instytucji zwolnienia od kosztów sądowych w sprawach o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu oraz w sprawach dotyczących skarg na czynności komornika, bowiem nie są prowadzone ewidencje z podziałem na rodzaje spraw.

Poniżej przedstawiam natomiast tabelę zawierającą dane z ewidencji wszystkich spraw cywilnych, w których złożono wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych i/lub ustanowienie radcy prawnego lub adwokata w pierwszej instancji w sądach powszechnych, w latach 2011-2014.

LATA	Wpłynęło	Załatwiono						Odroczono
		razem	w tym					
			uwzględniono w całości lub części	oddalono	zwrócono	odrzucono	umorzono	
sądy rejonowe								
2011	5 973	5 767	3 103	1 247	586	73	92	4
2012	6 132	6 142	3 254	1 243	828	58	108	14
2013	7 058	6 640	3 502	1 370	744	138	146	11
2014	6 740	6 791	3 664	1 349	918	76	109	24
sądy okręgowe								
2011	1 030	951	426	154	86	3	13	6
2012	1 109	1 098	578	178	160	5	8	5
2013	1 449	1 460	668	167	181	15	7	1
2014	1 350	1 306	736	227	159	11	25	9

J. Kozdroń
 z upoważnienia
 MINISTRA ODPowiedzialności
J. Kozdroń
 SEKRETARZ STANU